

Asia: VN/2588/2024

Lausuntopyyntö: Arviomuistio kansallisen julkisten hankintojen tietovarannon perustamisesta ja ostolaskutietojen julkaisemisesta

Yleistä

Ovatko arviomuistion nykytilan kuvausta koskevat osiot oikeansuuntaisia ja riittävän kattavia? Olisiko nykytilan kuvausta syytä täydentää joillain näkökulmilla tai tarpeellisilla tiedoilla?

Tarpeet on tunnistettu laajasti. Erityisesti ostolaskudatan osalta on kuitenkin aiheellista arvioida koko datan merkityksellisyyttä ja toisaalta sen luovuttamisen edellyttämän käsittelyn aiheuttamia kustannuksia myös datan luovuttavissa organisaatioissa. Nykyiset järjestelmät kerättävine tietoineen on rakennettu vastaamaan toimialan raportointi- ja seurantarpeita, eikä uusien luokitteluiden lisääminen tai olemassa olevien muuttaminen ilman mahdollisesti merkittäviä kustannusvaikutuksia ole mahdollista.

Korkeakoulukentän osalta on todettu toteuttamistavan ja aikataulun jäävän jatkovalmistelussa arvioitavaksi. Merkittävästi toisistaan poikkeavien organisaatioiden datan saattaminen yhtenäiseen muotoon vaatii eri sektoreiden mahdollisuuksien ja ominaispiirteiden huomioimista. Ostotoiminnan kansainvälisyyden ja pienten toimittajien merkittävän määrän vuoksi ostolaskujen tietosisältöjen saaminen kattavasti vaaditun muotoiseksi ei käytännössä toteudu. Koko ostolaskudatan luovuttaminen vaatisi merkittävää käsittelytyötä ja aiheuttaisi vielä arvioimattomalla tavalla järjestelmäkustannuksia.

Kehitystä muissa pohjoismaissa ei ole juuri huomioitu.

Ovatko arviomuistioissa esitetyt toimenpiteet vaikutuksineen oikeansuuntaisia? Olisiko toimenpiteitä syytä täydentää joillakin näkökulmilla jatkovalmistelussa?

Merkittävä osa toimenpiteistä lisäisi työmäärää ja kustannuksia hankintayksiköissä. Osa toimenpiteistä vaikuttaa sellaisilta, että niihin uhratut kustannukset ovat huomattavasti suurempia kuin saatavat hyödyt.

Kommentteja erityisesti näistä toimenpide-ehdotuksista:

Ehdotus 1.: Hankintayksikkötunnuksen käyttöönotosta aiheutuu lisäkustannuksia, joiden laajuutta suhteessa saatavaan hyötyyn tulisi pohtia tarkkaan. Tunnisteen käyttö tulisi rajoittaa arviomuistiossa mainittuun samalla y-tunnuksella toimivien useiden eri hankintayksiköiden käyttöön.

Ehdotus 3.: Kilpailutustunnisteen käytön vaatiminen ulkomaalaisilta toimittajilta, joita korkeakouluilla on huomattava määrä, lisää työtä hankintayksiköille. Nykyisinkin ulkomaiset toimittajat eivät lähetä laskujaan verkkolaskuina. Kynnysarvot alittavien hankintojen osalta kirjanpidossa tulee aina olemaan osalta toimittajista myös muita kuin julkisesti kilpailutettuihin hankintoihin liittyviä kirjauksia.

Ehdotus 5.: Markkinakartoitusten kytkentä tietovarantoon on hyödyllään kyseenalainen. Hankintajärjestelmiin voisi lisätä kohdan ”hankinnasta on julkaistu aiemmalla ilmoituksella markkinakartoitus / tietopyyntö”.

Ehdotus 7.: Hankinta-asiakirjojen osalta velvollisuus tulisi kohdistaa Hilman ylläpitäjälle. Hankintayksiköillä on ajoittain liitteitä esimerkiksi tilaturvallisuuteen tai tietoturvaan liittyen, joita ei jaeta nykyään tarjousportaalissa. Jatkossakin tulisi huomioida, että osa liitteistä on tarkoitettu vain tarjouslaskentaan eikä julkaistavaksi.

Ehdotus 8.: Erityisten palvelujen osalta ilmoittamisesta tulisi säännellä vain kynnysarvon ylittäviä hankintoja.

Ehdotus 9.: Hankintayksiköiden hallinnollisen työn lisäämisen tulisi perustua tarkkaan harkintaan.

Ehdotus 10.: Tarjousten toimittaminen kokonaisina julkiseen portaaliin vähentäisi saatujen tarjousten määrää. Liikesalaisuustietojen poistaminen ja asian varmistaminen tarjoajilta työllistäisi hankintayksiköitä ja johtaisi siihen, että tarjousten tekemisen ja hallinnoinnin prosessikustannukset kasvaisivat. Tarjouksista toimitettava tietosisältö tulisi rajata tarkkaan ja pohtia etukäteen.

Ehdotus 11.: Kansallisille hankinnoille ei tulisi asettaa jälki-ilmoitusvelvollisuutta. Hankintayksikköjen toiminnan hankintalain mukaisuutta tarkastellaan sekä sisäisenä valvontana että vuosittaisten tilintarkastuksen yhteydessä.

Ehdotus 12.: Sanktioissa tulisi huomioida, että euromääräiset sanktiot tulisivat käyttöön vasta toistuvista laiminlyönneistä. Ehdotuksen 11. toteutuessa laiminlyöntien määrä tulee kasvamaan valtavasti ja kohdistaisi KKV:n valvontaresurssia epäolennaisiin asioihin.

Ehdotus 13.: Kilpailutukseen osallistuneista yrityksistä tulisi riittää tilastotietojen kerääminen ilman yritysten nimien ja y-tunnusten ilmoittamista muuta kuin hankintasopimuksen sopimusosapuolien osalta.

Ehdotus 15.: Puitejärjestelyn sisäisten kilpailutusten jälki-ilmoitusvelvollisuus tulisi rajoittaa arvoltaan EU-kynnysarvon ylittäviin sisäisiin kilpailutuksiin.

Ehdotus 16.: Sopimusten julkaisu johtaisi merkittäviin lisäkustannuksiin. Mikäli jälki-ilmoitusvelvollisuutta laajennetaan, ei sopimustietojen keräämisellä olisi lisäarvoa tuovaa merkitystä.

Hankintatietovarannon soveltamisala ja säädösympäristö

Onko hankintatietovarannon perustamisen ja ylläpidon edellyttämät sääntelytarpeet tunnistettu kattavasti?

-

Onko sellaisia hankintayksiköitä tai hankintoja, jotka erityisesti tulisi rajata tulevan hankintatietovarantoa koskevan sääntelyn ulkopuolelle tai toisaalta sisällyttää siihen?

Kansallisen kynnysarvon ylittävistä hankinnoista ei tulisi säätää jälki-ilmoitusvelvollisuutta muuten kuin suorahankintojen osalta. Tämä säästää kustannuksia ja EU-hankintojen osalta jälki-ilmoitusvelvollisuus on jo olemassa.

Myös puitejärjestelyn sisäisissä hankinnoissa tulisi mahdollinen jälki-ilmoitusvelvollisuus ulottaa ainoastaan EU-kynnysarvot ylittäviin hankintoihin. Lisäksi tulisi pohtia vakavasti, riittääkö puitejärjestelystä kuitenkin nykyinen jälki-ilmoitusmenettely sekä järjestelyyn osallistujille säädelty velvollisuus valvoa puitesopimusten volyymiä suhteessa ennakoituun arvoon.

Sisältävätkö hankintayksiköiden ostolaskutiedot henkilötietoja siinä määrin, että niiden käsittely saattaisi aiheuttaa EU:n yleisessä tietosuoja-asetuksessa tarkoitetun korkean riskin? Jos kyllä, yksilöi, millaisia henkilötietoja tai erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia henkilötietoja hankintadata voi sisältää.

Ostolaskuissa on henkilöiden nimiä, y-tunnuksia ja mahdollisesti syntymäaikoja. Nimiä on yleisesti viitteinä. Vaikka muut henkilötiedot toivotaan sijoitettavan liitteisiin, ei näin aina ole, vaan laskulla voi olla osallistujien nimiä ja muita yksilöiviä tietoja.

Mille organisaatioille tulisi säätää oikeus saada omien tehtäviensä kannalta välttämättömät tiedot hankintatietovarannosta salassapitosäännösten estämättä?

Kilpailu ja kuluttajavirastolle hankintojen lainmukaisuuden valvontaan, Markkinaoikeudelle.

Hankintatietovarannon tietosisällöt

Puuttuuko hankintatietovarantoon kerättävien tietojen listauksesta joitakin olennaisia tietosisältöjä?

Käsittääksemme tietoja on listattu kattavasti.

Puuttuuko toimenpiteistä jokin tietosisältöjä ja niiden hyödynnettävyyttä parantava toimenpide?

Ei.

Seurataanko hankintayksikösi hankintasopimusten käyttöä sopimuskauden aikana sopimusjärjestelmän avulla tai muutoin? Onko sopimustietojen keräämiselle esitettävä alustava siirtymäaika riittävä?

Hankintasopimusten käyttöä seurataan taloushallinnon ja sopimusvastuuhenkilöiden toimesta. Sopimushallintajärjestelmässä ei ole liittyviä taloushallinnon tietojärjestelmiin vaan ainoastaan asianhallintajärjestelmään.

Yhteishankintayksikkö Hanselin kautta tehdyistä hankinnoista sopimusten käyttöä seurataan myös Hankintapulssi-palvelusta.

Sopimustietojen raportoinnille tulisi antaa pidempi siirtymäaika riippumatta siitä, missä laajuudessa tietoja mahdollisesti alettaisiin kerätä.

Näettekö estettä kerätä rakenteisena datana tarjousten vertailuperusteita ja vertailuhintoja/laatupisteitä koskevia tietoja?

Mikäli tietoa ei saada suoraan kerättä kilpailutusjärjestelmästä, lisää tiedon syöttäminen erikseen työtä ja siten myös kustannuksia hankintayksiköissä. Lisätyön mielekkyys tulisi harkita tarkkaan. Tieto sinänsä löytyy asiasta kiinnostuneille tahoille helposti nykyäänkin kilpailutusjärjestelmillä luoduista tarjouspyynnöistä.

Havila Marjo
Jyväskylän yliopisto - Talouspäällikkö Mirjami Olmiala ja hankintapäällikkö
Lasse Löytty